

Mirosław Ponczek

Z międzywojennych dziejów klubu sportowego "Hr. Renard" w Sosnowcu

---

Prace Naukowe. Kultura Fizyczna 3, 29-41

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Ponczek

Z MIĘDZYWOJENNYCH DZIEJÓW KLUBU SPORTOWEGO „HR. RENARD” W SOSNOWCU

Z tradycji sportowych do końca 1918 roku

Walcownia rur oraz odlewnia żeliwa w Sosnowcu — znajdująca się na pograniczu dzielnic tego miasta Sielca i Dębowej Góry, leżących na wschód od dworca kolejowego Dańdówka — powstała u progu XX stulecia¹. Budowę walcowni „Hr. Renard” rozpoczęto w latach 1904-1906²; w kilka lat później akcje jej wykupił francuski koncern Societe Anonyme et Acierces, produkujący rury po II wojnie światowej — Huta „Cedler”³.

Nieformalne początki klubu sportowego usytuowanego przy walcowni rur i odlewni żeliwa w Sosnowcu sięgają roku 1910. Odtąd bowiem robotnicy oraz w większości urzędnicy francuscy i polscy zatrudnieni w tej fabryce rozgrywali pomiędzy sobą koleżeńskie mecze futbolowe. Naśladowała ich okoliczna młodzież oraz dzieci pracowników w hucie „Hr. Renard”. Niezrzeszeni jeszcze entuzjaści i sympatycy piłki nożnej zorganizowali wtedy własną drużynę. Mecze pomiędzy „ulicami i kamienicami” zamieszkałymi przez pracowników wspomnianej fabryki rozgrywano na pobliskich łąkach, a bramki wyznaczano z drążków. Za kostiumy służyły „sfatygowane koszule z obciętymi rękawami oraz przenoszone spodnie, skrócone przeważnie do wysokości kolan”⁴.

---

¹ J. Przemsza-Zieliński, *Sosnowiec znany i nieznan*, Sosnowiec 1992, s.86-87.

² J. Jaros, *Narodziny miasta i jego dzieje pod obcym panowaniem*, w: *Sosnowiec. Zarys rozwoju miasta*, pod redakcją Henryka Rechowicza, Warszawa-Kraków 1977, s.33.

³ J. Przemsza-Zieliński, *Sosnowiec...*, s.87. Por. J. Ziółkowski, *Sosnowiec. Czynniki rozwoju miasta przemysłowego*, Katowice 1960, s.64.

⁴ *Składnica akt Huty „Cedler” w Sosnowcu Kronika Towarzystwa Sosnowieckiego „Polonia”*, maszynopis, bez sygn. s.1.

W około pięć lat później jeszcze przed wybuchem I wojny światowej (1919) — przy walcowni rur i odlewni żeliwa „Hr. Renard” w Sosnowcu — doszło do pierwszych prób zalegalizowania istniejącego klubu pod nazwą „Orion”. Według dokumentacji znajdującej się w sosnowieckiej Hucie „Cedler”, już w 1915 r. prowadzona była działalność sekcji piłkarskiej tego klubu. Do członków zarządu KS „Orion” i jego zawodników (futbolistów) należeli: Jan Bałaziński, Franciszek Bernard, Franciszek Cieślik, Józef Cudak, Leon Jędrasz, Kazimierz Mikuszewski, Edward i Józef Moczarscy, Marian Muszyński, Władysław Spyt, Antoni i Marian Wiaderny, Antoni Wolny, Stefan i Karol Zarębscy oraz Władysław Zemła⁵.

Już po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r. działalność sportowa KS „Orion” w Sosnowcu została wznowiona. Opierała się ona na sekcji futbolowej, której drużyna rozgrywała mecze w klasie „C”. Piłkarze sosnowieccy wywodzili się przeważnie spośród miejscowej młodzieży oraz urzędników i robotników, pracujących w walcowni rur „Hr. Renard”. Obok rozgrywek o mistrzostwo klasy „C”, organizowane były mecze koleżeńskie. Rozgrywano je z „dzikimi drużynami pobliskich okolic (placów, ulic i dzielnic miasta Sosnowca)”⁶.

W okresie II Rzeczypospolitej

Tymczasem w klubie sportowym walcowni rur i odlewni żeliwa „Hr. Renard” w Sosnowcu (1921) postanowiono zmienić nazwę stowarzyszenia na Klub Sportowy „Postęp”⁷. Do istniejących właśnie od tego roku w ramach Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej — podokręgów futbolowych (krakowskiego i wadowickiego) przyłączono były tereny plebiscytowe, w tym obszar Zagłębia Dąbrowskiego. Dopiero w 1923 r. utworzony został nowy podokręg w tym regionie — Sosnowiecki Podokręg Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. Objął on swym zasięgiem grodzki powiat sosnowiecki oraz powiaty ziemskie: Będzina oraz Częstochowy, Miechowa i Olkusza⁸.

W kolejnym roku przekształceń struktur PZPN (1923) powstał następny podokręg Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej na terenie Zagłębia (również z siedzibą w Sosnowcu)⁹. Podokręg sosnowiecki obejmował powiaty: grodzki sosnowiecki oraz ziemskie w Będzinie, Częstochowie, Miechowie i Olku-

---

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ *Kronika Towarzystwa Sportowego „Polonia” Sosnowiec*, maszynopis, bez sygn. s.2.

⁸ J. Halys, *Polska piłka nożna*, Warszawa 1986, s.873-874.

⁹ Tamże, s.874; Por. Archiwum Okresowego Związku Piłki Nożnej Katowice. Podokręg Piłki Nożnej Sosnowiec, 41-200, ul. Mościckiego 14.

szu. Od 1928 do 1936 r. istniał kolejny podział terytorialny Okręgowych Związków Piłki Nożnej na obszarze II Rzeczypospolitej. Podokręg sosnowiecki (zagłębiowski) włączony tym razem został — zgodnie z podziałem kraju na województwa — do OZPN w Kielcach. Od 1936 r. decyzją Walnego Zgromadzenia PZPN w Warszawie utworzono Zagłębiowski Związek Piłki Nożnej (Zagłębiowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej z siedzibą w Będzinie, którego pierwszym prezesem wybrany został Władysław Wolski). Taki stan organizacyjny w PZPN istniał do 31 sierpnia 1939 r. ZOZPN posiadał ligę okręgową składającą się

z dziesięciu zespołów: pięciu drużyn z Zagłębia Dąbrowskiego, czterech z Częstochowy i jednej z Zawiercia. Były to kluby: „Unia” Sosnowiec, „Brynica” Czeladź, „Zagłębie” Dąbrowa Górnicza, „Sarmacja” Będzin, „Brygada” Częstochowa, „Turyści” Częstochowa, „Częstochowianka” Częstochowa, „Skra” Częstochowa oraz „Warta” Zawiercie¹⁰.

W okresie od 1925 do 1927 r. sosnowiecki klub sportowy usytuowany przy walcowni rur i odlewni żeliwa „Hr. Renard” przechodził kryzys organizacyjny. Spowodowany on był kłopotami finansowymi fabryki. Z „Postępu” Sosnowiec odchodzili do „Korony” Niwka najlepsi zawodnicy drużyny piłkarskiej¹¹.

Od 1928 r. „Postęp” Sosnowiec występował w rozgrywkach piłkarskich klasy „B” i „C” pod nazwą Towarzystwa Sportowego „Rozwój”. Czynnymi działaczami, a zarazem członkami zarządu tego klubu byli: Józef Cudak, Piotr Ryzak, Piotr Fedorowicz, Stanisław Markota, Kazimierz Mikuszewski, Edward Moczarski, Marian Muszyński i Antoni Wiaderny, Antoni Wolny oraz Stefan i Karol Zarębscy¹².

W roku 1932 TS „Rozwój” Sosnowiec niemalże sięgnął po największy sukces w podokręgowych rozgrywkach futbolowych, awansując formalnie z klasy „B” do klasy „A”. W rzeczywistości, Policyjny Klub Sportowy w Sosnowcu, rywal „Rozwoju”, zakwestionował w PZPN rezultat meczu o mistrzostwo klasy „B”. Spór zakończył się niepowodzeniem „Rozwoju”. ZOZPN — na mocy decyzji warszawskiej centrali PZPN — awansował do rozgrywek klasy „A” drużynę piłkarską PKS z Sosnowca. PKS-owi Sosnowiec przyznano walkower w meczu z „Rozwojem”¹³.

„Rozwój” Sosnowiec borykał się w dalszym ciągu z trudnościami finansowymi (zwłaszcza w okresie wielkiego kryzysu ekonomicznego 1929-1933). Młodzież dzielnicy Walcowni „Renard” pozbawiona była praktycznie do 1935 r.

---

¹⁰ J. Hałys, op.cit., s.874.

¹¹ *Kronika Towarzystwa Sportowego „Polonia” Sosnowiec*, s.3.

¹² Tamże, s.4.

¹³ Tamże, s.4-5.

możliwości kontynuowania rozgrywek futbolowych w klubie. Dopiero z końcem października 1936 r. zdecydowano się na zmiany organizacyjne w klubie. Powołano do życia nowe stowarzyszenie pod nazwą Towarzystwo Sportowe „Walcownia Hr. Renard”. Wybrano nowy zarząd klubu: prezes — Karol Zarębski, wiceprezes — Aleksy Skorus, sekretarz — Piotr Kozak, skarbnik — Stefan Zarębski oraz członkowie zarządu — Władysław Bogusiak, Bogdan Łuczywo i Józef Zarębski¹⁴.

Urząd Wojewódzki w Kielcach, za pośrednictwem Stowarzyszenia Grodzkiego w Sosnowcu, zarejestrował Towarzystwo Sportowe „Walcownia Hr. Renard” (19 listopada 1936 r). Miało ono w swoim składzie 160 członków, w tym kilku bezrobotnych. Do kasy klubu co miesiąc wpływało około 70 zł. Finanse klubowe wspomagane były za pośrednictwem dochodowych zabaw tanecznych urządzanych przez nowo powstały Zarząd¹⁵.

W 1937 r. z pomocą finansową Towarzystwu Sportowemu „Walcownia Hr. Renard” przyszedł Magistrat Miasta Sosnowca. Klub zyskał wsparcie magistratu w osobach kpt. J. Bułki i J. Wiśniewskiego¹⁶.

Tymczasem 11 kwietnia 1937 r. wybrany został w TS „Walcownia Hr. Renard” nowy zarząd. Prezesem tegoż został ponownie Karol Zarębski, a wiceprezesem Aleksy Skorus. Sekretarzem zarządu wybrano Stanisława Moskwę i Stanisława Zapalę, a skarbnikami Stefana Zarębskiego oraz Stefana Jędrusza. Funkcję gospodarza klubu pełnił Jerzy Wieczorek. Członkami zarządu zostali: J. Będkowski, W. Bogusiak, S. Dąbek, K. Gawęda, A. Gilda, S. Kamela, B. Łuczywo, W. Kochanowicz, P. Kozak, H. Pałasiński, J. Zakrzewski i W. Ziółkowski¹⁷.

W opisywanym przez nas okresie Polski Związek Piłki Nożnej nie wyraził zgody, aby sosnowiecki klub nosił nazwę Towarzystwa Sportowego „Walcownia Hr. Renard”. Stało się tak dlatego, ponieważ wówczas nie wolno było używać zakładu pracy w nazwach klubów i stowarzyszeń sportowych. W sierpniu 1937 r. na zebraniu ogólnym członków klubu zmieniono nazwę opisywanego stowarzyszenia na Towarzystwo Sportowe „Polonia” w Sosnowcu. W piśmie z 30 sierpnia 1937 r. do Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach — za pośrednictwem Starostwa Grodzkiego w Sosnowcu — przesłano do zatwierdzenia i zarejestrowania nowy statut towarzystwa. Zmiana nazwy klubu nie miała żadnego wpływu na jego działalność. Troską zarządu klubu było wyremontowanie najpierw boiska piłki

---

¹⁴ Tamże, s.6-7.

¹⁵ Tamże, s.8-9.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże, s.9.

nożnej. Liczono na to, że przez urządzenie imprez sportowych wzrosną dochody klubu. Postanowiono więc wkrótce ułożyć nawierzchnię twardą boiska. Prace przy modernizacji boiska trwały do końca 1937 r. Cały stadion oraz jego ogrodzenie zostały wykonane tylko w połowie. W celu zdobycia funduszy na dalszą budowę stadionu, Zarząd „Polonii” Sosnowiec w listopadzie 1937 r. zabiegał o poparcie w tej sprawie u specjalnej Komisji Państwowej Urzędu WF i PW w Warszawie. Zapoznał ją z pracami już wykonanymi na stadionie. Prosił również o udzielenie wskazówek, gdzie i w jaki sposób należy zdobyć fundusze na dalszą modernizację stadionu. Komisja poleciła opracowanie dokładnego planu wraz z kosztorysem i zaleciła przedłożenie go Wojewódzkiemu Komitetowi PUWF i PW. Jednego z działaczy klubu „Polonia” Sosnowiec — Stefana Zarębskiego — powołano na członka Miejskiej Komisji Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego¹⁸.

W sezonie sportowym 1937-1938 drużyna piłki nożnej „Polonii” Sosnowiec rozgrywała zawody o mistrzostwo ZOZPN w klasie „C”, zajmując II miejsce. Jednak z powodu małej ilości drużyn startujących w klasie „C”, w sezonie 1938-1939 Zarząd Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej przeniósł wszystkie drużyny futbolowe do klasy „B”. Miało to dla „Polonii” pozytywne znaczenie. Rozwój sekcji postępował szybko. W rundzie jesiennej 1938 r. drużyna piłkarska z Sosnowca zajęła I miejsce w klasie „B” (zdobyła 20 punktów na 22 możliwe, przy stosunku bramek 47 do 10)¹⁹. W 1938 r. utworzono również w sekcji piłkarskiej „Polonii” drugą drużynę futbolową juniorów. Juniorzy „Polonii” rozgrywali mecze o mistrzostwo klasy „B” z pozytywnymi wynikami. Rozgrywki te zostały jednak przez ZOZPN zawieszono, ponieważ wiele klubów Zagłębia nie było w stanie finansować kosztów gry. W dniu Święta Sportu, które odbyło się w Sosnowcu w 1938 r., członkowie „Polonii” brali udział w defiladzie. Pierwsza drużyna sekcji piłkarskiej rozegrała wtedy mecz w turnieju Święta Sportu na szczeblu klasy „A”²⁰.

Zarząd „Polonii” Sosnowiec poczynił starania w Magistracie miasta Sosnowca o zgodę na wybudowanie dróg dojazdowych do stadionu. Starania te odniosły skutek. Miasto przyspieszyło pomiary boisk i przystąpiło do dokończenia planów budowy stadionu. Dyrekcja Walcowni „Hr. Renard” postanowiła na koszt zakładu wybudować odcinek drogi od łaźni, wzdłuż boiska, do ul. Grzybowej.

---

¹⁸ Tamże, s.9-11.

¹⁹ Tamże, s.12-14.

²⁰ Tamże, s.13-15; Por. D. Sadowski, *Powstanie i rozwój klubu sportowego „Polonia” Sosnowiec (1910-1969)*, Praca magisterska, AWF Katowice 1998, s.30.

Pobocze tej drogi zostało przez sosnowiecką walcownię obsadzone drzewkami. Dyrekcja Walcowni „Hr. Renard” przydzieliła dla klubu 2-izbowy lokal w budynku łaźni. Zakupiono gry towarzyskie i ustawiono stół do tenisa stołowego²¹.

W sierpniu 1937 r. Zarząd „Polonii” Sosnowiec zakupił sprzęt sportowy i uruchomił działalność pierwszej futbolowej sekcji sportowej. Sekcja ta liczyła 33 sportowców. Rozgrywała zawody towarzyskie i o mistrzostwo klasy „C”. W sezonie sportowym 1937/1938 r. rozegrano dziesięć spotkań, w tym trzy o mistrzostwo klasy „C”. W spotkaniach sparingowych „Polonia” Sosnowiec uzyskała następujące wyniki: z KS „Sielec” Sosnowiec 3:3, z AKS „Niwka” 0:3, z KS Mysłowice 3:4, z TS „Unia” Sosnowiec 3:7, z AKS „Niwka” 1:2, z KS „Płomień” Milowice 0:7. W meczach o mistrzostwo klasy „C” drużyna „Polonii” Sosnowiec uzyskała następujące wyniki: z KS „Sielec” 1:4, z KS „Śmigły” 1:3.

Towarzystwo Sportowe „Polonia” prowadziło w latach 1937-1938 r. sekcję kulturalno-oświatową. Zimą urządzała ona w budynku łaźni klubu scenę teatralną i wystawiała przedstawienia. Dla zdobycia funduszy na potrzeby kulturalno-oświatowe urządzano także zabawy taneczne w fabrycznej łaźni. Zabawy taneczne cieszyły się wśród sympatyków „Polonii” dużą popularnością. Latem organizowano zabawy i festyny w miejscowym parku²².

W kwietniu 1938 r. przystąpiono do prac ziemnych na stadionie „Polonii” w Sosnowcu. Cały obszar stadionu pokryto nawierzchnią twardą (nałożono 15-centymetrową warstwę żużla). W kwietniu 1938 r. stadion „Polonii” z bieżnią i boiskiem piłkarskim był już oddany do użytku²³.

W marcu 1939 r. ukonstytuował się nowy zarząd klubu w następującym składzie: Andrzej Cerene — prezes, Karol Zarębski — I wiceprezes, Aleksy Skorus — II wiceprezes, Stefan Zarębski — skarbnik; Franciszek Szatan, Józef Zakrzewski, Józef Muszyński, Piotr Kozak, Kazimierz Gawęda, Edward Nowak, Władysław Bogusiak — członkowie zarządu²⁴.

W 1939 r. zarząd „Polonii” skoncentrował swą działalność na sekcji futbolowej. Mecze piłkarskie drużyna rozgrywała na własnym stadionie. Klub z imprez tych czerpał dochody. „Polonia” uzyskała awans do klasy „A” (Podokrąg Zagłębie). W mistrzostwach tej klasy piłkarze „Polonii” rozegrali w 1939 r. tylko jeden mecz (z „Solvay”-em Grodziec, wygrywając w stosunku 6:1)²⁵.

14 czerwca 1939 r. futboliści „Polonii” wzięli udział w turnieju Święta Wy-

---

²¹ *Kronika TS „Polonia”...*, s.16-22.

²² Tamże, s.23-25.

²³ Tamże, s.26-27; Por. D. Sadowski, op.cit., s.28-29.

²⁴ *Kronika TS „Polonia”...*, s.27-28.

²⁵ Tamże, s.28.

chowania Fizycznego w Sosnowcu (zdobyli na własność puchar tego miasta, pokonują w finale „Unię” Sosnowiec 4:1).

W 1939 r. juniorzy „Polonii” rozegrali zaledwie jeden mecz. Przegrali z RKS „Zagłębie” Dąbrowa Górnicza w stosunku 2:1 (uzyskali w ten sposób tytuł wicemistrza Zagłębia w piłce nożnej)²⁶. Było to ostatnie, ważniejsze wydarzenie sportowe w działalności klubu przed wybuchem II wojny światowej. Podczas okupacji hitlerowskiej zginął w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu działacz sportowy „Polonii” Sosnowiec, Piotr Fedorowicz²⁷.

Przed wybuchem II wojny światowej ukonstytuował się zarząd Towarzystwa Sportowego „Polonia” Sosnowiec. Prezesem tego gremium został A. Rene, wiceprezesem K. Zarębski, a sekretarzem P. Kozak. W komisji rewizyjnej oraz zarządzie klubu działali: S. Bogusiak, S. Dąbek, G. Grudziński, S. Jędrusik, W. Kochanowicz, W. Luty i K. Maj²⁸.

Konkluzje

Sosnowiecki klub sportowy „Polonia” w latach II Rzeczypospolitej używał przeróżnych nazw („Orion” 1918-1927; „Postęp” 1928-1932; „Rozwój” 1932-1936; Towarzystwo Sportowe Walcowni „Hr. Renard” 1937; „Polonia” 1937-1939).

W rywalizacji sportowej sekcji futbolowej brała udział w rozgrywkach klasy „C” i „B” „Polonia” Sosnowiec. Widoczna ona była w rywalizacji piłkarskiej szczebla miejskiego. Obok futbolistów „Czarnych” i „Unii”, „Polonia” Sosnowiec należała do przodujących w mieście klubów jednosekcyjnych (dotyczy to lat bezpośrednio poprzedzających wybuch II wojny światowej).

Towarzystwo Sportowe „Polonia” w Sosnowcu przyczyniło się do znacznego spopularyzowania sportu (szczególnie piłki nożnej na terenie miasta i najbliższej okolicy). Tym samym wniosło swój niemały wkład w rozwój regionalnej, zagłębiowskiej kultury fizycznej okresu II Rzeczypospolitej.

---

²⁶ Tamże, s.28-29.

²⁷ Tamże, s.30; Por. D. Sadowski, op.cit., s.30-31

²⁸ Zob. M. Ponczek, *Rozwój kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1864-1939*, Katowice 1992, s. 64-64.

ANEKSY

Aneks 1

Krakowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej

Wyciąg z dokumentu dotyczącego Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej według zapisu „Historii KOZPN” lata 1919-1958. Powstanie i działalność organizacyjna KOZPN w latach 1920-1939, s. 61- 68.

1. Rozwój terytorialny KOZPN oraz terenowa struktura organizacyjna

Związki okręgowe oprócz aparatu organizacyjnego na szczeblu okręgu posługiwały się w realizacji swych zadań siecią organizacji terenowych. Cały obszar okręgu bowiem podzielony był na podokręgi autonomiczne i zwyczajne, posiadające także swoje władze w postaci zjazdów lub tylko zarządów.

Krótkiego przeglądu rozwoju instytucji podokręgów dokonamy z uwagi na ścisły związek łącznie z zagadnieniem rozwoju terytorialnego KOZPN.

Cały obszar Polski w granicach ustalonych na Konferencji Paryskiej w roku 1919 został podzielony na I Zjeździe PZPN na pięć części. Każdej z tych części odpowiadał Okręgowy Związek Piłki Nożnej.

W związku z małą ilością powołanych związków okręgowych, obszar, jaki przypadł każdemu z nich — był duży. W miarę rozwoju piłkarstwa oraz stabilizacji stosunków w kraju powstawały nowe OZPN, z czym łączyły się ciągle zmiany terytorialne powołanych pierwotnie pięciu związków.

KOZPN powołany jako jeden z pierwszych związków, narażony był szczególnie na liczne zmiany terytorialne. Przyczyniła się do tego nie ustabilizowana sytuacja na Śląsku Górnym i Cieszyńskim. Pierwotnie obszar KOZPN obejmował:

- na północy: Częstochowę i Kielce wraz z okolicą
- na wschodzie: Rzeszów i Jasło wraz z okolicą
- na południu i zachodzie: objąć miał tereny sięgające granicy państwa polskiego.

Faktycznie nie podlegały gestii KOZPN w początkowym okresie tzw. Obszary plebiscytowe (Górny Śląsk i Śląsk Cieszyński). Sprawy te zostały definitywnie załatwione dopiero w 1921 roku, ponieważ wojna zahamowała nie tylko rozwój zagadnień sportowych, ale także politycznych.

Po przyłączeniu obszarów plebiscytowych i obszarów byłego Wschodnio-Śląskiego Okręgu Piłkarskiego, rozległe obszary KOZPN objęły następujące tereny:

- na północy: Byczyna, Gorzów, Częstochowa, Włoszczowa, Kielce, Opatów, /włącznie/
- na wschodzie: Rzeszów, Jasło /włącznie/
- na zachodzie: granica polsko-czechosłowacka i górnośląska.

Obszary podległe Wschodnio-Śląskiemu Związkowi Piłki Nożnej przeszły na rzecz KOZPN pod następującymi warunkami:

1. Wschodnio-Śląski ZPN zlikwiduje swą działalność w sposób przewidziany statutem, a wszystkie stowarzyszenia wchodzące w jego skład, przystępują natychmiast do KOZPN,
2. Zezwala się tym wszystkim członkom zlikwidowanego związku, którzy tego pragną używać języka niemieckiego w słowie i piśmie przy zwracaniu się do poszczególnych organów KOZPN,
3. Na podstawie prowadzonych rozgrywek do końca br. pierwsze dwa kluby /pierwsze dwa miejsca w tabeli — podkr. K.T/ wejdą do klasy „A” KOZPN, dalsze dwa, tj. trzecie i czwarte do klasy „B”, a następne do klasy „C”.

Dla rozgrywek klasy „B” i „C” stwarza się z terytorium Wschodnio-Śląskiego Okręgu P.N — podokręg KOZPN.

Jednocześnie określono termin likwidacji, a także utrzymano w mocy wszystkie zarządzenia dotychczasowego zarządu.

Połączenie Wschodnio-Śląskiego ZPN do KOZPN dokonano na mocy decyzji PZPN. Decyzja ta uzasadniona była nie tylko względami organizacyjno — sportowymi, ale również politycznymi.

Chodziło niebawem o to, aby silny organizacyjnie związek krakowski zneutralizował na odcinku sportowym, wpływy niemieckie w Wschodnio-Śląskim ZPN. Względy organizacyjne tkwiły w celowości podporządkowania wszystkich jednostek organizacyjnych piłkarskich, ogólnemu kierownictwu PZPN.

W roku 1921 istniały w ramach KOZPN dwa podokręgi, a mianowicie krakowski i wadowicki. W związku z przyłączeniem do KOZPN-u terenów plebiscytowych i terenów Wschodnio-Śląskiego ZPN oraz terenów Zagłębia Dąbrowskiego uległa reorganizacji struktura organizacyjna KOZPN w terenie. Pozostał nadal podokręg krakowski, likwidacji uległ podokręg wadowicki i powołane zostały podokręgi jasielski i bielski.

W roku 1923 utworzono dalszy nowy podokręg na obszarze **Zagłębia Dąbrowskiego** z siedzibą w Sosnowcu oraz przeniesiono podokręg z Jasła do Tar-

nowa. W ten sposób sytuacja terytorialna KOZPN uległa względnej stabilizacji.

Wzmagający się z roku na rok rozwój sportowy i organizacyjny Okręgu wymagał coraz dokładniejszych metod kierowania i lepszej organizacji wewnętrznej. W ciągu usprawnienia zarządzenia opracowany został w roku 1924 szczegółowy regulamin dla kierownictwa podokręgów, który unormował nie tylko zakres działania i strukturę podokręgów, ale również ich stosunek do okręgu.

Z uwagi na doniosłe znaczenie regulaminu, cytujemy go w całości:

I. Postanowienia ogólne

Celem ułatwienia pracy związkowej w okręgu tworzy się cztery podokręgi, a mianowicie: Krakowski z siedzibą w Krakowie, Bielski z siedzibą w Bielsku, Tarnowski z siedzibą w Tarnowie, Sosnowiecki z siedzibą w Sosnowcu.

Terytorialnie obejmują powyższe następujące podokręgi powiaty:

- I Podokręg Krakowski: Kraków — miasto, Kraków powiat, Myślenice, Podgórze, Wieliczka.
- II Podokręg Bielski: powiaty — bielski, cieszyński, oświęcimski, chrzanowski, wadowicki, żywiecki, nowotarski.
- III Podokręg Tarnowski: powiaty: tarnowski, pilzneński, ropczycki, dąbrowski, tarnobrzeczki, rzeszowski, mielecki, grybowski, gorlicki, jasielski, krośnieński, sanocki, nowosądecki, limanowski, brzeski, bocheński.
- IV. Podokręg Sosnowiecki: powiaty: sosnowiecki, będziński, częstochowski, olkuski, miechowski.

Dla Podokręgu Krakowskiego nie tworzy się osobnego kierownictwa. Podokręg Krakowski podlega bezpośrednio zarządowi Wydziału Gier i Dyscypliny KOZPN.

Przytoczony wyżej podział terytorialny KOZPN nie przetrwał zbyt długo. Już w roku 1928 doszło do znacznego zmniejszenia obszarów podległych KOZPN automatyczny podokręg bielski wszedł w skład Śląskiego OZPN-u, zaś Sosnowiec i Częstochowa z okolicami weszły do kieleckiego OZPN-u.

Poważny ubytek terytorialny zmusił władze KOZPN do dokonania nowego podziału organizacyjnego pozostałych obszarów. W ten sposób powstały na obszarze Zagłębia – podokręg zagłębiowski z siedzibą w Będzinie, oraz podokręg chrzanowski z siedzibą w Chrzanowie. Nie uległy natomiast żadnym zmianom pozostałe dwa podokręgi, tj. krakowski i tarnowski.

Najwięcej kłopotu przysparzały władzom okręgu tereny wchodzące w skład podokręgu bielskiego. Już w roku 1938, a więc po niespełna 10-cio letnim doświadczeniu — władze PZPN doszły do wniosku, że podokręg bielski winien wrócić na powrót do KOZPN. Przyłączono też ponownie do KOZPN północno-

wschodnią część byłego podokręgu **sosnowieckiego**, gdzie utworzono nowy podokręg Kielecki.

Tak doszło na krótko przed wybuchem II wojny światowej do przywrócenia granic terytorialnych KOZPN w takich rozmiarach, jaki posiadał w latach 1923-1928. Olbrzymi ten obszar podzielony był prawdopodobnie na pięć podokręgów: krakowski, tarnowski, bielski, chrzanowski, kielecki.

Krótką analizą rozwoju terytorialnego i jego podziału organizacyjnego pozwala stwierdzić, że granice terytorialne KOZPN — i co za tym idzie — podział terytorialny na podokręgi uległy w latach 1920-1939 nadzwyczaj częstym zmianom.

II. Władze podokręgu

Na czele podokręgu stoi kierownictwo podokręgu, podległe Zarządowi i Wydziałowi Gier i Dyscypliny KOZPN, składające się w podokręgu bielski z przewodniczącego i sześciu członków, zaś w podokręgu tarnowskim i sosnowieckim z przewodniczącego i czterech członków kierownictwa.

Przewodniczącego i członków kierownictwa, których na podstawie uprzedniego porozumienia się klubów danego podokręgu zatwierdza Zarząd KOZPN na propozycję Wydziału Gier i Dyscypliny.

Posiedzenie kierownictwa podokręgu mają się odbywać najmniej raz na dwa tygodnie. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność najmniej czterech w podokręgu bielskim, wzgl. trzech członków w podokręgu tarnowskim lub **sosnowieckim**. W razie nieobecności przewodniczącego, obecni wybierają przewodniczącego ad hoc.

Za zgodność z oryginałem:

Kraków, dnia 30.01.1985r.

Źródło: Archiwum Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Katowicach. **Podokręg Piłki Nożnej, Sosnowiec, ul. J. Mościckiego 14.**

Aneks 2

Fragment artykułu zamieszczonego w „Kurierze Zachodnim” z 1937 r. na temat budowy stadionu przy klubie sportowym walcowni i odlewni żeliwa „**Hr. Renard**” w Sosnowcu.

„Na polu sportowym Zagłębia Dąbrowskiego mamy do zanotowania jeszcze jeden radosny fakt. Oto przy Walcowni «Hr. Renard» w Sosnowcu — na terenach fabrycznych — powstaje nowy stadion sportowy, którego poświęcenie i otwarcie nastąpi na jesień br. Inicjatorem i głównym wykonawcą stadionu jest dyrekcja Huty «Bankowa» i Walcowni «Hr. Renard». Czyni to w trosce o rozwój fizyczny pracowników (tak urzędników, jak i robotników), wśród których jest doskonały materiał na sportowców. Postanowią również zrealizować nie szcędząc kosztów, piękne hasło «Przez kulturę do zdrowia i tężyzny narodu».

Źródło: „Kurier Zachodni”, Sosnowiec, 21 czerwca 1937 r.

Aneks 3

Towarzystwo Sportowe
„Polonia”
w Sosnowcu Walcownia „Hr. Renard”
skrytka pocz. 64.

Starostwo Grodzkie
w Sosnowcu

W dniu 5 marca r. b. odbyło się walne zebranie członków TS. „Polonia”, na którym ukonstytuowały się nowe władze Towarzystwa w osobach:

Zarząd:

1. Inż. Andrzej Cerene — prezes Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 1.
2. Karol Zarębski — wiceprezes Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 21.
3. Piotr Kozak — sekretarz Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 4.
4. Stefan Zarębski — skarbnik Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 24.
5. Franciszek Przeklasa — gospodarz Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 6.
6. Franciszek Szatan — członek Zarz. Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 4.
7. Aleksy Skorus — członek Zarz. Sosnowiec, Kol. Walc. Renard 3.

Komisja Rewizyjna:

1. Walery Kochanowicz
2. Stefan Bogusiak
3. Stanisław Podlasko
4. Stanisław Jędrusik — zastępca
5. Stanisław Kamela — zastępca

Sąd Koleżeński:

1. Stefan Jędrasz
2. Wojciech Luty
3. Karol Maj
4. Stefan Celeban
5. Stanisław Dąbek
6. Jan Będkowski — zastępca
7. Jan Grudziński — zastępca

Komunikując o powyższym, nadmieniamy, że lokal nasz mieści się na Kol. Walcowni „Hr. Renard” Nr 22.

Pieczęć okrągła z napisem: Tow. Sportowe Walcowni „Hr Renard” w Sosnowcu.

Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Będzinie. Akta grodzkie miasta Sosnowca. Towarzystwo Sportowe „Polonia” w Sosnowcu Walcowni „Hr. Renard” , sygn. 168.

SUMMARY

Miroslaw Ponczek

ON THE INTER WAR HISTORY OF "HR. RENARD" SPORTS CLUB IN SOSNOWIEC

“Polonia” Sports Association in Sosnowiec used different names during the time of the Second Republic (“Orion” — 1918-1927; “Postęp” (Progress) 1928-1932; “Rozwój” (Development) 1932-1936; Sports Association of “Hr. Renard” Rolling Plant 1937 and “Polonia” 1937-1939).

There was only one sports section in the club (soccer). Sportsmen associated in the club played in sub-division “C” and “B” of Zagłębie Regional Football Association (until 1939).